

Rozvojové země

- ▶ **Světová obchodní organizace** (World Trade Organization, WTO) mezi rozvojové ekonomiky řadí všechny země, jež se samy za rozvojové považují.
- ▶ **Mezinárodní měnový fond** (International Monetary Fund, IMF) sestavuje a pravidelně aktualizuje svůj vlastní seznam rozvinutých tržních ekonomik (advanced economies), vynořujících se trhů (emerging markets) a rozvojových zemí, který uveřejňuje v periodiku World Economic Outlook
- ▶ **Světová banka** (World Bank, WB) a její agencie používají tzv. širší koncepci, která považuje za klíčové kritérium pro zařazení země do skupiny rozvinutých nebo rozvojových ekonomik indikátor hrubého národního důchodu na obyvatele (Gross National Income, GNI/obyv.) v USD. Za rozvojové ekonomiky jsou považovány země s nízkým, nižším středním a vyšším středním příjmem

Rozvojové země

- ▶ **Konference Spojených národů** pro obchod a rozvoj (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD) a některé další agencie Organizace spojených národů (United Nations, UN) používaly pro rozdělení zemí pojetí, pro něž se vžilo označení užší koncepce. Pro zařazení konkrétní země mezi rozvojové ekonomiky muselo být splněno několik podmínek: Kritérium politické, Kritérium ekonomické a Kritérium sociálně-ekonomické.

Rozvojové země

- ▶ **Rozvojový program Spojených národů (United Nations Development Programme, UNDP)** při klasifikaci zemí větší význam lidskému rozvoji, sociálním ukazatelům a kvalitě života. Ekonomické aspekty rozvoje jsou sice v hodnocení zemí podle UNDP zahrnuty také, nicméně hospodářská prosperita je vyvážená s úrovní zdravotní péče a se vzdělaností populace dané ekonomiky. Vyspělost a rozvinutost země je hodnocena kompozitním indexem lidského rozvoje (Human Development Index, HDI). Za rozvinutou zemi je považována horní čtvrtina států (tzn. 25 % zemí s nejvyšší úrovní lidského rozvoje), ostatní země jsou pak klasifikovány jako rozvojové (s vysokou, střední nebo nízkou úrovní lidského rozvoje).

Rozvojové země

- ▶ **Rozvojový program Spojených národů (United Nations Development Programme, UNDP)** při klasifikaci zemí větší význam lidskému rozvoji, sociálním ukazatelům a kvalitě života. Ekonomické aspekty rozvoje jsou sice v hodnocení zemí podle UNDP zahrnuty také, nicméně hospodářská prosperita je vyvážená s úrovní zdravotní péče a se vzdělaností populace dané ekonomiky. Vyspělost a rozvinutost země je hodnocena kompozitním indexem lidského rozvoje (Human Development Index, HDI). Za rozvinutou zemi je považována horní čtvrtina států (tzn. 25 % zemí s nejvyšší úrovní lidského rozvoje), ostatní země jsou pak klasifikovány jako rozvojové (s vysokou, střední nebo nízkou úrovní lidského rozvoje).

Rozvojové země

Uvedené klasifikace zemí naznačují dvě zásadní skutečnosti:

- ▶ Neexistuje jednotná a ustálená definice pojmu rozvojové země.
- ▶ Heterogenita skupiny rozvojových zemí se úzce pojí s četnými ekonomickými, sociálními i politickými problémy.

Vznik a vývoj rozvojového světa

Proces dekolonizace probíhal de facto ve dvou hlavních vlnách:

- ▶ První z nich souvisela s dekolonizací Latinské Ameriky a došlo k ní již v 19. století.
- ▶ Druhá vlna dekolonizace znamenala rozpad nizozemské, italské, francouzské a britské koloniální soustavy v Africe a Asii.

Během **50. a 60. let 20. století** přichází vlna národně-osvobozeneckých hnutí, která zasáhne prakticky celou Afriku, části Asie a Tichomoří. Období 50. a 60. let 20. století znamenala pro nově se formující rozvojové země éru relativní politické nestability.

Charakteristické znaky RZ v době jejich vzniku

- ▶ přetrvávající ekonomická závislost na rozvinutých zemích → neokolonialismus
- ▶ populační exploze (důsledek snížení dětské úmrtnosti), s tím související:
  - o potravinový problém
  - o nezaměstnanost
  - o problematická dostupnost vzdělání a zdravotní péče

70. léta 20. stol.

snahy o hospodářské a sociální povznesení RZ, výrazná mezinárodní aktivita RZ

- ▶ **1974: akční program OSN „Nový mezinárodní ekonomický řád“.**

Principy programu: plná suverenita RZ zahrnující i jejich právo disponovat přírodními zdroji, zajištění „spravedlivých“ cen za suroviny z RZ, zvýšení rozvojové pomoci, rozšíření vědeckotechnické pomoci, usnadnění exportu výrobků z RZ zavedením jednostranných preferencí, ulehčení dluhového břemene rozvojových zemí a reforma mezinárodního měnového systému tak, aby se zvýhodnily úvěrové zdroje pro RZ, zvláštní podpory pro nejchudší země.

- ▶ **1976: Svěrenecký fond MMF na podporu nejchudších členů MMF**

70. léta 20. stol.

- ▶ Podíl rozvojových zemí na celosvětové hrubé tvorbě kapitálu se zvýšil z 20 % v roce 1970 na bezmála 26 % v roce 1975. Během celých 70. let vykázal rozvojový Jih roční tempo růstu GDP průměrně 5,46 %, zatímco světová ekonomika zpomalila pod 4 %.
- ▶ dramatické navyšování zahraničního dluhu
- ▶ novým problémem se stala inflace

80. léta 20. stol.

- ▶ bývá často nazýváno „**ztracenou dekádou**“
- ▶ Světová ekonomika zpomalovala, docházelo k redukci světové poptávky, a v první polovině 80. let stagnoval i mezinárodní obchod.
- ▶ Růst úrokových sazeb na přelomu 70. a 80. let zvýšil splátky úvěrů
- ▶ V roce 1982 propukla tzv. mexická krize
- ▶ Extrémní sucha, špatná a nedostatečná infrastruktura v souvislosti s neadekvátními hospodářskými politikami vedly v subsaharské Africe k vlně hladomorů a hospodářských kolapsů.
- ▶ zájem rozvinutých tržních ekonomik o pomoc rozvojovým zemím zejm. v první polovině 80. let procházel útlumem.

Počátek 21. stol.

- ▶ Také po přelomu tisíciletí pokračoval dlouhodobý **pozitivní trend vývoje rozvojových ekonomik**. Bylo to dáno přirozeně rozmachem a boomem ekonomik Číny a Indie, jimž úspěšně sekundovaly „asijské tygří“ i latinskoamerická Argentina nebo Brazílie.
- ▶ Podíl rozvojového Jihu na globálním GDP ovšem zůstává zcela neadekvátní k podílu populace nebo k rozloze, kterou rozvojové země ve světě zaujímají.
- ▶ Od roku 2000 se výrazně mění struktura světového zahraničního obchodu. Rozvojové země postupně získaly 37 % světových vývozních trhů.
- ▶ K výrazným změnám došlo také ve vývoji hrubé tvorby kapitálu, která dnes představuje cca 30 % GDP rozvojových zemí. Podobný vývoj lze vysledovat i v přílivech FDI do rozvojového světa.

Počátek 21. stol.

- ▶ Vývoj v poslední dekádě ovšem předznamenal **podstatně významnější změny**: pokračuje sektorová restrukturalizace charakterizovaná klesajícím podílem agrárního sektoru na tvorbě GDP (pod hranici 10 %) i na zaměstnanosti (pod hranici 40 %) a naopak rostoucím významem terciárního sektoru (55 % hrubé přidané hodnoty, 40% zaměstnanost).
- ▶ Průmysl si v rozvojovém světě i nadále drží 20% podíl na tvorbě GDP i na zaměstnanosti. Zadluženost rozvojových zemí sice soustavně roste (v roce 2011 dosáhla kumulativní výše zahraničního dluhu rozvojového světa bezmála 5 bil. USD), díky vysoké růstové dynamice a oddlužovací iniciativě ale od roku 2000 klesá objem zahraničního dluhu ve vztahu k GDP rozvojových zemí (ze 42 % na současných 21 %).

Počátek 21. stol.

- ▶ Rozvinuté tržní ekonomiky v odezvě na vyhlášení **Rozvojových cílů tisíciletí v roce 2000** poněkud aktivovaly svou rozvojovou pomoc a její objemy v poslední dekádě rostou.

Problémy rozvojových zemí

- **1) Absolutní chudoba** je definována jako situace, kdy příjem na jednoho obyvatele a jeden den klesne pod 1,25 USD.

V souvislosti s chudobou bývá často zmiňován tzv. „bludný kruh chudoby“ (někdy též „bludný kruh bídy“): řetězec nízkých příjmů → nízkých úspor → nízkých investic → nízké kapitálové akumulace → nízké produktivity práce směřující opět k nízké hladině příjmů. Nízká úroveň příjmů vede také k nízkým daňovým výnosům, a ty k nedostatečné a chabé státní správě. Jejím důsledkem je nejen vysoká míra korupce, ale také špatná infrastruktura odrazující zahraniční investory, špatné zdravotnictví a nedostupné školství, jež se opět promítají do malé produktivity práce a nízkých příjmů...

Problémy rozvojových zemí

- **2) Hlad** patří k přímým důsledkům chudoby, resp. nízké úrovně důchodů a z ní vyplývající nízké úrovně spotřeby.

Ke klíčovým příčinám hladu patří: omezený přístup k půdě a vodě, ozbrojené konflikty, přetěžování životního prostředí diskriminace podle rasy, etnika nebo pohlaví. V současné době trpí hladem ve světě více než 870 milionů lidí, 96 % z nich v rozvojových zemích.

Země s nejintenzivnějším výskytem chronického hladu bývají definovány jako **pás hladu a podvýživy**. K nejzávažnějším důsledkům chronického hladu a podvýživy patří: vysoké ukazatele dětské úmrtnosti a náchylnost k nemocem vyšší citlivost na endogenní změny, vývojové vady, nízký rozvoj lidského kapitálu, nízký hospodářský růst.

Problémy rozvojových zemí

- **3) Infekční choroby** (malárie, HIV/AIDS, tuberkulóza aj.)
- **4) Přístup ke zdravotní péči** Výjimkou v subsaharské Africe nejsou ani země, které na zdravotnické výdaje na obyvatele ročně nevyndaloží ani 10 USD (představují asi 20 % subsaharských států, resp. 25 % obyvatel subsaharské Afriky). V jižní Asii jsou naopak zanedbané výdaje na zdravotnictví kompenzovány vysokými přímými platbami pacientů (které tvoří až 60 % příjmů zdravotnických zařízení).
- **5) Postavení žen ve společnosti**
- **6) Přístup ke vzdělání** Podobně jako u zdravotní péče, je také v případě vzdělání jeho dostupnost otázkou nejen logistickou, ale především finanční.

Problémy rozvojových zemí

- **7) Přístup k pitné vodě a kanalizaci** V současné době žije na světě přinejmenším 1 mld. lidí bez dostupného spolehlivého zdroje pitné vody a více než 2,5 mld. lidí bez základních hygienických zařízení.
- **8) Zemědělství a exploatace krajiny**
- **9) Zadluženost a přístup k financím** „Bludný kruh dluhů“ (vicious circle of debts) spočívá v tom, že kritická zadluženost odrazuje příliv kapitálu a investic ze zahraničí, a tím znesnadňuje rozvoj produkční kapacity, která je však potřebná k vykoupení se z dluhových obtíží.
- **10) Demokracie a svoboda**